

KLAZOMENAI/LİMAN TEPE KAZILARINDA ELE GEÇEN KİL ÇAPALAR

Armağan ERKANAL

Akdeniz, Ege ve Balkanlar'ın çeşitli merkezlerinde pişmiş topraktan yapılmış, küçük çapa¹ ya da çift taraflı kanca biçiminde objeler ele geçmiştir. Kilçapa olarak tanımladığımız bu eserlere 1980 ve 1981 yıllarında Klazomenai/Liman Tepe'de yapılan kazılarda da rastlanmıştır². Kilçapalar üzerinde H.-J. Weisshaar ayrıntılı bir çalışma yapmış ve bunları sap, saptaki deliğin yeri ve kanca biçimindeki kolların durumuna dayanarak birbirinden farklı on ana tip altında toplamıştır³. Bu tipoloji salt biçimsel olup, kronolojik bir evrim vermez. Klazomenai/Liman Tepe'de bulunan kilçapalar Anadolu'daki ilk örnekleri oluşturmaları nedeniyle büyük bir önem taşırlar (Harita 1).

ÖRNEK 1 (Levha I, Resim 1)

1980 yılında V/5, a-e/I-V plankarelerinde, açmanın kuzey batı kesiminde yüzeyden yaklaşık 40 cm. derinlikte

1 Denizcilik terimidir. Çipo olarak da kullanılabilir.

2 1980-1981 yıllarında Klazomenai/Liman Tepe'de yapılan kazıların sonuçları, kazı önraporu olarak tarafımızdan yayına hazırlanmaktadır.

3 1979 kazısı için bak. A. Erkanal ve H. Erkanal, «Vorbericht über die Grabungen 1979 im praehistorischen Klazomenai/Liman Tepe» *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* I, 1, 1983, s. 163-183.

Bu konuda Yunanistan'da incelemelerde bulunmamızı sağlayan Alexander von Humboldt-Vakfına, kilçapaları çizen Rıdvan Aydın'a, fotoğrafları çeken Savaş Yazgan'a ve Bulgarca çeviri yapan Halime Hüryılmaz'a şükranlarımızı sunarız.

3 H.-J. Weisshaar, «Aegaeische Tonanker», *Mitteilungen des Deutschen Archaeologischen Instituts Athenische Abteilung* 95, 1980, s. 33 vd.

(4.97 - 4.50) ele geçmiştir. VI. Truva ile çağdaş seramiklerle birlikte, içinde yanık izleri bulunan küllü toprakta bulunmuştur.

Korunan yüksekliği	:	3.3 cm.
Sap genişliği	:	2 cm.
Sap kalınlığı	:	2 cm.
Kanca kollarının kalınlıkları	:	1.7 - 1.8 cm.'dir.

Bu kilçapanın özgün yüksekliğinin yaklaşık 7 cm. ve özgün genişliğinin de 8 cm. olduğunu tahmin ediyoruz.

Orta kabalıkta ve elde biçimlendirilmiş olan bu kilçapanın hamuru kirli devetüyü rengindedir; hamuruna kalıncı zerrecikleri, mika, doğal olarak bitki ve az miktarda taş parçacıkları karıştırılmıştır. Kirli devetüyü renginde astarlı olup, fırınlama sonucunda dış yüzeyinde kirli devetüyü-füme arasında çeşitli renk nüansları görülür. Matır. Tüm özellikler Klazomenai/Liman Tepe'de 1979-1981 yıllarında yapılan kazılar sonunda incelenen VI. Truva tabakaları ile çağdaş kaba mutfak kaplarının gösterdiği özelliklere uymaktadır.

Tümü ele geçmemesine rağmen çok orantılı yapıldığı anlaşılan örneğimizin sap kısmının ve kancalarından birisinin üçte ikisi eksiktir. Korunan kancaların durumuna dayanarak, her iki kanca kolunda ortadaki sap kısmına doğru hafifçe kıvrık oldukları anlaşılmaktadır. Kancaların sapın altına rastlayan birleşme yerleri ise yukarıya doğru çok hafif bir girinti yapar. Sap kısmının korunan parçasına dayanarak, yukarıya doğru genişlediği ve kırılan bu kısımda bir deliğe ait ize rastlanmıştır.

ÖRNEK 2 (Levha I, Resim 2)

1981 yılında V/9, a-e/I-VIII plankarelerinde, satıh dolgusunda ele geçmiştir.

Yüksekliği	: 7.3 cm.
Sap genişliği	: 3.3 cm.
Sap kalınlığı	: 2.1 cm.
Korunan genişliği	: 5.4 cm.
Kanca kollarının kalınlıkları	: 1.2 ve 0.8 cm.'dir.

Elde biçimlendirilmiştir. Açık gri-devetüyü renginde hamurludur; içine kum zerrecikleri, mika ve kalker zerrecikleri katılmıştır. İyi yoğrulmuştur. Kirli devetüyü renginde astarlıdır. Oldukça iyi perdahlanmıştır. Dış yüzeyinde çeşitli yönlerde doğru perdah izleri mevcuttur.

Bu örneğin yapım tekniği Klazomenai/Liman Tepe'den tanınan ve I. Truva tabakaları ile çağdaş seramiklerle benzerlikler göstermektedir.

Birinci örnekten çok farklı olan ikinci örnekte dik-kati çeken en önemli özellik, sap kısmının çok kalın ve masif yapılmış olmasıdır. Sap kısmına nazaran ince olarak yapıldıkları anlaşılan kanca kısımları kırılmıştır. Burada ilginç olan, kancalardan birisinin gövdeye birleştiği yerde dikine işlenmiş küçük bir çentiğin bulunmasıdır. Bu özellik Tiryns ve Berbatı'de bulunan kilçapalara benzerlik göstermektedir⁴. Bu örneğimizde de kancaların sapa bağlandığı kısımda birinci örneğe nazaran biraz daha belirgin, yukarıya doğru hafif bir girinti bulunmaktadır.

Bu iki örneği Weisshaar'ın yaptığı tipoloji ile karşılaştırdığımızda; birinci örneğimizin Weisshaar'ın 5. tipiyle (Mikalich)⁵ ve ikinci örneğimizin de 7. tipiyle (Saratse)⁶ benzerlikler gösterdiğini

4 Weisshaar³, s. 47, res. 4, a.

5 Karş. Weisshaar³, s. 33 vd, res. I, 5. Bu tipin ölçüleri uyumludur. Sağlam görünümlü olan sap kısmı dikine delinmiştir. Kanca kolları geniş olarak açıktır.

6 Karş. Weisshaar³, 34, res. I, 6. Mikalich tipine (5. tip) benzer (Karş. dn. 5). Sap kısmı daha ince ve üst kısmı da daha sivricidir. Kanca kollarının yönünde delinmiştir. Çok yassı ya da kalınca olabilir. Kanca kolları hemen hemen yarım daire biçiminde yapılmıştır.

görürüz. Ancak, her iki örneğimizin de tümünün korunmamış olması ve herbirinin kendine özgü kimi özellikler göstermesi, bizim kesin olarak bir sınıflamaya yönelmemize engel olmaktadır.

Birinci örneğimizin sap kısmında yukarıya doğru bir genişlemenin izlenmesi ve bu kısımda oldukça yanda bir delik izinin bulunması, bu örneğin sap kısmının geniş ve birden fazla delikli olduğunu belirgin bir biçimde göstermektedir. Bu nedenle Klazomenai/Lıman Tepe'nin birinci örneği yeni bir tip olarak ele alınmalıdır. Ne yazık ki, bu örneğin tümünün korunmamış olması ve tek örnek olarak ele geçmiş olması, bizi, Weisshaar tarafından yapılan tipolojiyi genişletmekten alıkoymaktadır. Oysa ikinci örneğimizin durumu biraz daha farklıdır.

Bu örneğin Weisshaar'ın 7. tipinden (Saratse) farkı; kanca biçimindeki kolların gövdeye birleşme yerindeki girintidir. Weisshaar kanca kollarının gövdeye bağlantılarını tipolojide kriter olarak kullanmadığı için, biz, Klazomenai/Lıman Tepe'nin ikinci örneğini Weisshaar'ın 7. tipinin bir alt grubu olarak sınıflandırılması gerektiğini düşünüyoruz.

Burada, bahsetmeden geçemeyeceğimiz bir örneği ise Lemnos adasında Poliochni'den tanımaktayız⁸. Weisshaar parça halinde ele geçmiş olması ve diğer bilinen örneklerle benzerlik göstermemesi nedeniyle bu örneği tipolojisine dahil etmemiştir⁹. Poliochni kilçapasının kanca kollarından birisi ile gövde kısmının bir parça korunmuştur. Burada ilginç olan, çok orantılı biçimlendirildiği anlaşılan bu kilçapanın, korunan kanca kolunun boğa boynuzunu anımsatmasıdır. Şüphesiz bu örnek de Klazomenai/Lıman Tepe örneklerine olduğu gibi kendine özgü bir tipin temsilcisidir. Tüm bu buluntular kilçapaların ne denli zengin bir çeşitlemesinin olduğunu ve yeni araştırmalarla bu konuya yeni bilgilerin ekleneceğini kanıtlamaktadır.

7 Bu özellik altından yapılmış olan çapa biçiminde öğelerden oluşan bir Etrüsk gerdanlığında yer alan parçalarda da görülmektedir. Karş. R. A. Higgins, *Greek and Roman Jewellery*, London, 1961, s. 139 vd, res. 23.

8 L. Bernabò-Brea, *Poliochni I*, 2. Citta Preistorica nell'isola di Lemnos, Roma, 1964, Lev. 83, a.

9 Karş. Weisshaar³, s. 34 vd, dn. 12.

Klazomenai/Liman Tepe buluntularının ışığında, Truva¹⁰ ve Höyücek¹¹ kazıları sırasında ele geçen, delikli sap parçalarından da bir kısmının, artık bu tür kilçapalara ait olabilecekleri düşünülmelidir. Özellikle bunlar arasında bulunan, birden fazla delikli olan sap parçalarının¹² kilçapalara ait olması olasıdır.

Batı'da Lipari adasında Kastell'e ve Panerea adasında Punta Milazzesa'ya; Güney'de Malta adasında Bahrije'ye; diğer taraftan Kuzey'de Romanya'da Ariusd ve Kastanas'a kadar yayılmış olarak karşımıza çıkan bu buluntu grubunun Doğu'daki sınırının da Batı Anadolu sahil kesimine kadar uzandığı Klazomenai/Liman Tepe, Truva ve Höyücek buluntuları ile anlaşılması bulunmaktadır (Bkz. harita, Lev. II, res. 3). Weisshaar yaptığı incelemeler sonunda, kesin tarihlendirilen örneklerden hareket ederek kilçapaların Erken Helles II ve III dönemlerinde, çoğunlukla Doğu Yunanistan ve Pelepones Yarımadasındaki çeşitli merkezlerde ele geçmiş olmalarına dikkati çeker¹³.

Bu çok ilginç buluntu grubunun daha iyi anlaşılabilmesi için üzerinde durulması gerekli olan konulardan birisi de, bunların ne amaçla kullanılmış olabilecekleridir. Bu konuda yapılan tartışmalar bir taraftan kilçapaların süs eşyası, amulet ya da idol gibi kutsal nitelikli objeler olabilecekleri üzerinde yoğunlaşırken; diğer taraftan da bunların balık avlamada, renkli iplerden kordon yapmada ya da dokumacılıkta kullanılan aletler olabilecekleri, çeşitli araştırmacılar tarafından ortaya atılan tezlerdir¹⁴. Weisshaar da yaptığı çalışmasının sonunda, bunların ne amaçla kullanılmış olabileceklerine, çeşitli nedenlere dayanarak kesin bir yorum getirmemiştir¹⁵.

Bu konuda bizim yaptığımız incelemeleri ise şöyle özetleyebiliriz: Eğer, kilçapaları biçimsel açıdan ele alıp, karşılaştırma mal-

10 H. Schmidt, *H. Schliemann's Sammlung trojanischer Altertümer*, 1902, Nr. 8831-8835; ayrıca karş. Weisshaar³, s. 46, dn. 110-111.

11 M.S. Şenyürek, E. Şenyürek, H. Gültekin, A. Dönmez, *Belleten*, 55, 1950, s. 490, Lev. XLIX, res. 24 ,c.

12 Karş. dn. 10-11.

13 Weisshaar³, s. 46.

14 Karş. K. Müller, *Tiryns IV*, München, 1938, s. 64; A. Benac, «Obre II», *Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch-Herzegowinischen Landesmuseums* 3, 1973, s. 98 vd; Weisshaar³, s. 46 vdd, dn. 112.

15 Karş. Weisshaar³, s. 47.

zemeleri ararsak, küçük ve çapa biçiminde objelerin günümüzde de yaşayan örneklerine rastlarız. Örneğin: Yeni Zelanda'da Maori kabilesinin takılarının taklidi olarak yeşim taşından, turistik amaçla yapılan pendatlar çok ilginçtir¹⁶.

Bir başka ilginç buluntu ise İ.Ö. 7. yüzyıla tarihlendirilen ve Vulci'de ölü hediyesi olarak bulunan altından yapılmış dokuz çapa biçiminde öge ve bir kurstan oluşan gerdanlıktır. Bu Etrüks gerdanlığı tılsım (Muska) kapsülü olarak kullanılmıştır¹⁷.

Helenistik dönemde ve Selevkoslar zamanında ise para ve yüzük mühürler üzerinde çapa biçiminde işaretlere rastlamaktadır. Şüphesiz bunların bir simge değeri olmalıdır. Bu konudaki bir efsane ise şöyledir: Babil Valisi olan Selevkos, Babil'in dışında olduğu bir sırada, bir taşa takılıp tökezlenir ve onu kazıp çıkarttığıında bunun çapa biçiminde olduğunu görür. Bu acayip şeyi kâhinler bir engel olarak yorumlarlar; oysa onun beraberinde bulunan Logos'un oğlu Ptolemaios, çapanın kötü bir şey olmadığını, bilakis bunun bir güvence/emniyet simgesi olduğunu söyler. Bu nedenle Selevkos kral olduğunda mühür yüzüğüne bir çapa kazıttırır¹⁸.

Erken Hıristiyanlık döneminde de çeşitli simgelerle birlikte kullanılan çapa Ümit Simgesi olarak kabul edilir ve bu anlamı günümüze dek korunagelmıştır¹⁹.

Gene, kilçapalarla biçimsel açıdan ilişkiler kurulabilecek nesnelere arasında çeşitli malzemelerden yapılmış değişik objeleri sayabiliriz. Örneğin: Teber biçimli hançer kabzaları²⁰, temel çivileri²¹ gibi.

16 P. Benchley ve J.L. Amos, «New Zealand's Bountifal South Island», *National Geographic* 141, 1, 1972, s. 122, res. s. 97.

17 Karş. R. Bloch, *Etruscan Art*, New York, 1959, s. 15; R.A. Higgins, s. 139 vd, res. 23; D. Ohly, *Die Antikensammlungen am Königsplatz in München*, vierte Auflage, s. 64; W Wirgin, «On the Nature of some Hasmonaeen Coin Finds» *Palestine Exploration Quarterly*, 105, 1973, s. 147, lev. XV, B.

18 Wirgin¹⁷, s. 146, dn. 27; Appian Syriaca, 56 (Loeb Classical Library); *dtv-Lexikon der Antiken Kunst* Band I, München, 1970, s. 83.

19 Karş. Wirgin¹⁷, s. 147; *dtv-Lexikon der Antiken Kunst* Band I, München, 1970, s. 83.

20 Karş. Örn: M. Dunand, *Fouilles de Byblos (Tome II)* 1933-1938, Paris, 1950, res. 1063, 17771, 17772, 17810.

21 Karş. Örn: R.S. Ellis, *Foundation Deposits in Ancient Mesopotamia*, New Haven, London, 1968, s. 46 vd, res. 1; G. van Driel, «Bouwgebruiken in het

Bu benzetmeler daha da ileri götürülerek, bazı Hitit hiyeroglif işaretleri ve seramikler üzerinde görülen işaretler de sayılabilir²².

Kilçapalar biçimsel açıdan değerlendirilirse, bunların çağlar boyunca, zaman zaman anlamları değişse bile, simgesel bir karakter taşıdıkları anlaşılmaktadır.

Oysa, bizim burada ele aldığımız kilçapalar, genellikle yükseklikleri 10 cm. ile 4 cm; genişlikleri de 12.5 cm. ile 5.5 cm. arasında değişen, orta kabalıkta, hatta bazen çok az özenilerek yapılmışlardır.

Bu özellikleri de, kilçapaların daha çok bir alet olarak kullanılmış olmalarını düşündürmektedir. Ancak kimi örneklerin saplarında delik bulunmaması, ya da kanca kollarının çok ince yapılması, bunların işlevsel açıdan pratik olmadıklarını ortaya koymaktadır. Ne yazık ki, kilçapaların kazılar sırasında ele geçiş biçimleri, bunların kullanım amaçlarına ışık tutmamaktadır. 1980 yılında Klazomenai/Liman Tepe kazılarında bulunan birinci örneğimizin açığa çıktığı alandan bir de iri, ortası delik pişmiş toprak ağırlık ele geçmiştir. Ancak bu buluntular *in situ* olmadıkları için aralarında gerçekten bir ilişkinin olup olmadığı da tam olarak saptanamamaktadır. Bunların, V/4, b-c/VIII-X plankarelerinde bulunan fırının 1.50-2 m. güneyinde ve V/4-5, f-g/X-I plankarelerinde kazılan seramik fırınının 4-4.50 m. batısında küllü bir alanda ele geçmeli, bu bölgenin VI. Truva döneminde Klazomenai/Liman Tepe'nin bu kesiminde çeşitli atölyelerin bulunduğu bir alan olabileceğini düşündürmektedir²³.

Eğer, bu iki obje arasında gerçekten bir ilişki söz konusu ise, bunların dokumacılıkla ilgili olmaları olasıdır. J. B. Koster tarafından günümüzde Yunanistan'da yaşayan dokumacılık üzerine yapı-

ouds Mesopotamië» *Phoenix* XV, 1, 1969, s. 212, res. 71 (sol) Nippur'dan bir örnek.

22 Karş. örn: H.G. Güterbock, *Siegel aus Boğazköy*, *Archiv für Orientforschung* Beiheft 7, 1942, 88, 89, 223; E. Laroche, *Les Hiéroglyphes Hittites*, Paris, 1960, Nr. 442; I. Singer, «A Hittite Hieroglyphic Seal Impression from Tel Aphek» *Tel Aviv* 3-4, 1977, s. 178 vdd, res. 1, Lev. 19, 1; U. Seidel, *Gefaessmarken von Boğazköy. Wissenschaftliche Veröffentlichungen der Deutschen Orient Gesellschaft*, 88, 1972, s. 70 vdr res. 3 (Hieroglyphen: A 72-A 83, res. 6.7).

23 Yangın geçirmiş ev tabanında, ocak yakınında ele geçen kilçapalar için karş. Weisshaar³, s. 38, dn. 29 (Argissa Magula).

lan bir çalışmada, çukur tezgahlarda kancalardan yararlanıldığını görüyoruz²⁴. Çift taraflı kancalardan oluşturulan aletlere ise Münih'teki Deutsches Museum'un tekstil tekniklerinin tanıtıldığı bölümde sergilenen bir sanayi öncesi dokuma tezgahında (Resim 3) rastlanmaktadır. Bu örnekte, birbirine paralel üst üste yerleştirilmiş beş çift kancanın bulunduğu üç çubuk, tezgahın ileriye doğru uzatılan bir parçasının üst kısmına bağlanmış olarak görülmektedir. Böylece, dokunan kumaşa bu kancalardan gruplar halinde ip demetleri, birbirine dolanmadan ulaştırılmış olmaktadır. Burada görülen çift kancalar birbirinden bağımsız olarak ele alınacak olursa, bunların kilçapalara ne kadar çok benzedikleri görülür. Eğer kilçapalar dokuma tezgahlarında iplerin ayırımı ya da benzer bir işlevi olan parçalarsa bunlar belki de belli bir dokuma çeşidinin üretilmesinde kullanılan aletler olarak düşünülebilir.

Ne yazık ki, bu örnekler de bu ilginç buluntu grubunun ne amaçla kullanılmış olabilecekleri konusuna kesin bir çözüm getirememektedir.

Klazomenai/Liman Tepe'de de kilçapaların ele geçmiş olması ve bunların Güney İtalya, Yunanistan ve Balkan Ülkelerinde açığa çıkartılan örneklerle benzerlikler göstermeleri, bu bölgenin İ.Ö. 3. binde birbirleriyle sıkı bir ticaret ve kültür ilişkilerinin bir başka kanıtını oluşturmaktadır²⁵. Bu ilişkiler şüphesiz bir taraftan Trakya üzerinden kara yoluyla, diğer taraftan da deniz yoluyla gerçekleştirilmiş olmalıdır. Trakya da ve Batı Anadolu da hızlandırılacak araştırma ve bilimsel kazılarla kilçapaların ve bunların ait oldukları kültürlerin daha iyi anlaşılabilmesi sağlanacaktır.

24 Karş. D.H. Trump, «Pottery 'Anchors'» *Antiquity* 34, 1960, s. 295; J.B. Koster, «From Spindle to Loom: Weaving in the Southern Argolid» *Expedition*, 19, 1, 1976, s. 29 vdd, res. 14, 15.

25 Bu konu için karş. S. Weinberg, «Aegean Chronology: Neolithic Period and Early Bronze Age» *American Journal of Archaeology* LI, 1947, s. 165 vdd; G. Childe, «Anatolia and Thrace. Some Bronze Age Relations» *Anatolian Studies* VI, 1956, s. 45 vdd; E.J. Holmberg, «Some Notes on the immigration of Indoeuropeans into Greece during the Early Bronze Age» *Opuscula Atheniensi* XII, 1, 1978, s. 1 vdd; Chr. Pozuweit, *Trojanische Gefaessformen der Frühbronzezeit in Anatolien, der Aegaeis und angrenzenden Gebieten*, Mainz am Rhein, 1979, s. 93 vdd; Weisshaar³, s. 45 vd; S. von Reden ve J.G.P. Best, *Auf der Spur der ersten Griechen. Woher kamen die Mykener?* Köln, 1981, s. 24 vdd.

Zusammenfassung

TONANKER VON KLAZOMENAI/LIMAN TEPE

Über die aus verschiedenen Fundorten Südosteuropas bzw. der Ägäis bekannten Tonanker liegt bereits eine ausführliche Arbeit von H.-J. Weisshaar vor, in der er zehn Haupttypen der Tonanker unterscheidet.

In den 1980-81 durchgeführten Ausgrabungen in Klazomenai/Liman Tepe wurden die ersten Tonanker Anatoliens gefunden, daher haben sie einen besonderen Platz in der Südosteuropa-Forschung.

1. *Beispiel* : 1980, in den Planquadraten V/5, a-e/I-V, in der Tiefe von 4.97 - 4.50 m. mit der Troja VI- zeitlichen Keramik in der aschigen Erde gefunden.
erh. H. : 3.3 cm.

Br. des Schaftes : 2 cm.

Dicke des Schaftes : 2 cm.

Dicke der Ankerarme : 1.7 - 1.8 cm.

In der Hand modelliert; mittel grob; ein Teil des Schaftes und einer der Ankerarme fehlen.

Grau-lederbrauner Ton, mit Kalksteinsplittern, Glimmer, wenig Steinpartikeln und pflanzlichen Substanzen gemagert.

Grau-lederbrauner Überzug. Matt. Die Oberfläche zeigt grau-lederbrauner Farbnuancen. Diese Eigenschaften entsprechen der groben Gebrauchskeramik der Troja VI- zeitlichen Funde der Klazomenai/Liman Tepe (1979 - 1981).

2. *Beispiel* : 1981, in den Planquadraten V/9, a-e/I-VIII, im Oberflächenabhub gefunden.

H. : 7.3 cm.

Br. des Schaftes : 3.3 cm.

Dicke des Schaftes : 2.1 cm.

erh. Br. : 5.4 cm.

Dicke der Ankerarme : 1.2 - 0.8 cm.

In der Hand modelliert; mittelgrob; ein Ankerarm fehlt.

Hellgrau - lederbrauner Ton, mit Sandpartikeln, Kalksteinsplintern und Glimmer gemagert. Gut geschlämmt. Gräulich lederbrauner Überzug; mittelmäßig poliert.

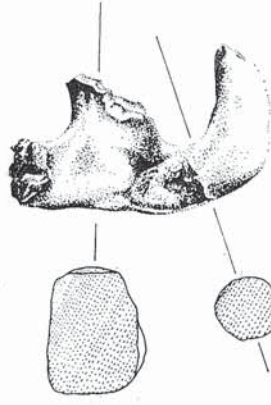
Politurspuren in verschiedenen Richtungen. Die Machart ist ähnlich mit der Troja I - zeitlichen Keramik in Klazomenai/Liman Tepe.

Der Schaft des zweiten Beispiels ist stärker als am ersten. An seinem Ankerarmansatz befindet sich eine senkrechte Ritzung, die aus einigen Tonankern von Tiryns und Berbati bekannt sind.

Unser erstes Beispiel ist dem 5. Typ (Mikhalich) und das zweite Beispiel ist dem 7. Typ (Saratse) von Weisshaar ähnlich, obwohl sie jeweils für sich einen selbständigen Typ bilden dürften.

Zu ihrer Funktion, sowie zu der Interpretation dieser Fundgruppe, ob sie als Werkzeuge, oder aber als Amulette oder Idole verwendet worden sind, können wir uns aufgrund des jetzigen Zustandes der Forschung nicht äußern. Selbst die Fundbeobachtungen in Argissa Magula, wo sie zusammen mit Tonspulen und Spinnwirteln in der Nähe von Herdstellen vorkommen, lassen daraus keinen Schluß zu. Wenn sie Werkzeuge sein sollten, dann müßten sie als Werkzeuge in der Weberei verwendet worden sein.

Das Vorkommen von Tonankern in Klazomenai/Liman Tepe in Anatolien weist auf eine rege Handels- und Kultur-Verbindung ab dem 3 Jt. v. Chr zwischen Süditalien, Griechenland, Balkan-Ländern und West-Anatolien hin. Sie soll wohl über das Meer (ägäische Inseln), sowie über das Land (Thrakien) erfolgt sein, was bei weiteren Forschungen untersucht werden müßte.

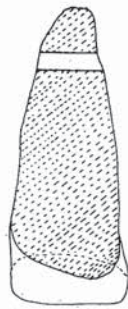

KLAZOMENAI 1. ÖRNEK

A-A KESİTİ

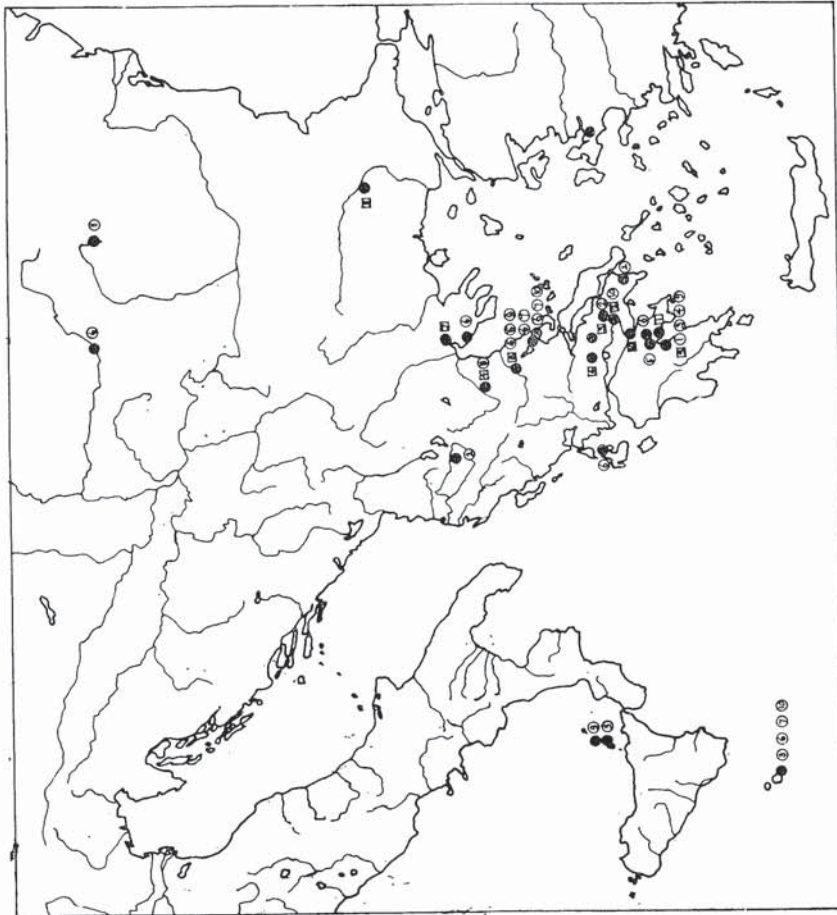
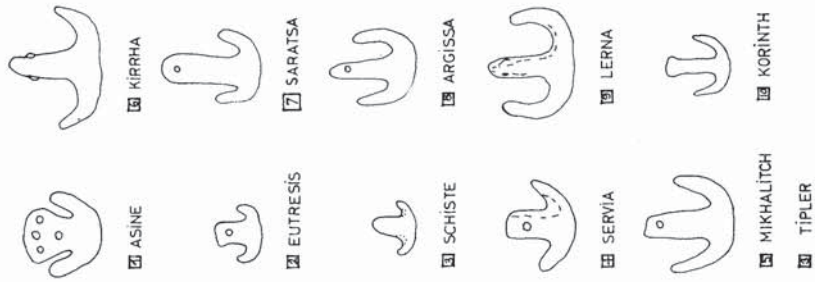
B

B-B KESİTİ

KLAZOMENAI 2. ÖRNEK

A. ERKANAL

Lev. III

